

Günümüzde ermeni we türk etnikasy

Category: Kitapcy, Publisistika

написано kitapcy | 23 января, 2025

Günümüzde ermeni we türk etnikasy GÜNÜMÜZDE ERMENI ve TÜRK KIMLIGI

Ermenistanlı Türkolog ve gazeteci Lilit Gasparyan repairfuture.net sitesinde yayımlanan «Kimlik bir kalıba sokulamaz» başlıklı makalesinde kendi kişisel ve mesleki deneyiminden yola çıkarak Ermeni ve Türk kimliklerini ele alıyor. Paris'te Türkoloji eğitimi gören Lilit Gasparyan Ermenistan'dan Yerkir Media televizyonunun İstanbul muhabirliğini yürüttü. Agos gazetesini Erivan muhabiri olarak çalışmaktadır.

Kimlik, geçmişimizi bugüne taşıyan yüz hatları gibidir ve karşılaştığımız her kişiye bu geçmişi anlatır ve belki de tüm geleceğimiz buna göre şekillenir. Ermeni kimliğiye, dünyanın dört bir yanında, kendine has koşullara göre oluşagelmiş, nadir toplumsal kimliklerden biri. En acıklısıysa Türkiye'de, görünürde 'sıradan' ama derinde karman çorman hayatlar süren, Müslüman ya da 'gizli' Ermenilerin yaşadığı kimlik.

Türkiye, tarihin açtığı yaraların tüm canlılığıyla hissedildiği bir yaşamda, düşmanlıkla anılan ve korkuyla özdeşleşen bir devlet. Tablo, Türkiye'yi en azından bir kere ziyaret etmeden önce böyledir; genç ya da yetişkin hiç önemli değil, bu ülkeye yapılan ilk ziyaret tam anlamıyla bir 'izlenimler seli'.

İlk kez Türkiye'yi ziyaret ettiğimde hala çocuktum ve kafamda tek bir düşünce vardı: Düşman ülkeye gidiyorum... Yıllar sonra bu ziyaretten yola çıkarak Paris'te bu ülkeyi ve onunla ilgili her şeyi, hiç bir detay kaçırmadan inceleyeceğim kimin aklından gelirdi... Paris tercihi de tesadüf değil, benim için Türkiye'yi çalışırken tarafsız bir bölgede durmak önemliydi.

Üç yıl boyunca, kabaran milliyetçilik damarını ve tarihin

bıraktığı yaraları bir kenara bırakarak bu ülkeyi yakından inceledim, ancak zamanla bunu uzaktan yapmakla yetinemeyeceğim bir noktaya vardım. Erasmus öğrenci değişimi programıyla Türkiye'ye gittim. Duygularım çok çelişkili ve gerçekler o kadar yabancıydı...

Üniversite arkadaşlarım için Paris'ten gelen bir Ermenistanlıyla Türkçe konuşmak tam bir eğlenceydi. Hocalar ve öğrencilerle ilişkilerim 'fantastik' denilecek kadar güzeldi. Tabii eğer bir Ermeni destanı hakkında hazırladığım çalışmada Sason'dan söz ederken 'Batı Ermenistan' ifadesinin yarattığı kızgınlığı saymazsak...

Kimliğe ilişkin ilk kez bu olaydan sonra düşündüm...

Öğrencilik yıllarımda İstanbul'a gitmeden önce, Fransa'da yaşan Türk, Fransız, Yahudi hocalarımdan Türkiye ve özellikle azınlıklarla ilgili her kelimesini ayrı titizlikle yakalıyordum... Her şey çok yeniydi. Ermenistan'da tarih kitaplarında okuduğumu acı ve hüznü dolu tablolarla alakası yoktu. Bu tablo o ülkeye vardığımda gittikçe daha çok değişti. Burada her şey o kadar farklı ki... Milliyetçilik algısından kimliğe kadar. Türk ve Türklük hariç geri kalan her şey yabancı...

Ermenistan'da yaşanan paradoks daha farklı. Bu paradoksu Türkiye'de birkaç kez yaşadıktan sonra bu daha da anlaşılır oluyor. Ermenistan'da Ermeni, orada yaşıyandır, yurtdışındakiyse Diaspora Ermenisi. Kalıp aynı, Hristiyan olup Ermenice konuşan Ermenidir... Oysa ülkedeki vatandaşların yarısı Sovyet yıllarında Ermeni Apostolik kilisesinde vaftiz olmamıştır ya da hiç vaftiz olmamıştır.

Derindeki esas kimlik bir kabus ya da sonsuz bir arayışa dönüşünce, Ermenilerin hayatı daha bir anlaşılır oluyor. Türkiye'de bir kimlik krizi var demek çok abartılı bir ifade olmaz herhalde. Bu kriz daha keskin çizgilerle tarihi Ermenistan topraklarında daha da net gösteriyor kendini. Son yıllarda sessizliğin sesinde, esas kimliğine ulaşmaya çalışan insan sayısında gözle görülür bir artış var.

Ermeniler Batı Ermenistan, Türklerin Anadolu ve Kürtlerinse Kürdistan olarak gördükleri bölgeye doğru yapılan her

yolculuk, her Ermeni için sağlam bir irade gerektiriyor. Ben de bu açıdan bir istisna değildim...

Geçtiğimiz son yıllarda Ermeni ve Türk gazetecilerin katılımıyla sivil toplum kuruluşlarının düzenlediği konferanslar ve görüşmeler adeta bir 'moda' olmuştu. Bu görüşmelerin pek çoğuna katıldım ve kendim adıma bir şeyin farkına vardım; olması gerekenler diğer pek çok şeyden biri de seviyeli diyalog... Çok geçmeden hayal kırıklıkları kaçınılmaz oldu...

Ermeni ve Türk gazetecilerin Malatya'da başlayıp Yerevan'da son bulan otobüs yolculuğuna katılma şansım oldu. Malatya'da Aziz Grigor Lusavoric Manastırı'nda geriye kalanları gördüğümde Türk meslektaşlarımdan birine kendisini en çok neyin etkilediğini sordum. Cevabı çok kısa ve yalındı: "Hiçbir şey"...

Ve bir an durup kendime sordum... Eğer koskoca manastırdan geriye 'hiçbir şey' kalmaması meslektaşımda 'hiçbir' etki yapmıyorsa, diyalogdan ne bekleyebilirdim ki ya da daha doğrusu ortada bir diyalog olabilir miydi?

Malatya'dan başlayan otobüs yolculuğumuz, her an her şeye hazır olmamızı gerektiriyordu. Serdar isimli bir Ermeni'yle tanıştık, Ermenice bilmiyordu. Ermenistanlı meslektaşlarımsa onun neden Ermenice bilmediğine akıl erdiremiyordu. Serdar'ın durumu açıklaması kolay değildi. Ona göre, önemli olan bu değildi. Evet, o Ermenice bilmiyordu, fakat pek çok Ermeni'den daha fazla Ermeni hissediyordu...

Öğrencilik yıllarımda Türk hocalarım sık sık Türkiye'de demokrasinin ne kadar geliştiğinden söz ederdi. Bir anlamda şüphesiz bu doğru şüphesiz ama kimi zaman da demokrasi ve ifade özgürlüğü gibi kavramlar gökyüzündeki yıldızlara dönüşebiliyor. Görüyor, parlaklığına hayran oluyor ama dokunamıyorsunuz. Buna karşılık Serdar gibi pek çok Ermeni Anadolu'da kendi kimliklerini yaşamaya çalışıyor. Bu çabaları, iş hayatlarına ve sevdiklerine yönelik bir tehdit yaratsa bile ... Yüreğinde korku, yorucu bir tedirginlik atmosferinde bitmek bilmeyen o mücadele...

Serdar'la başlayan söyleşimiz çok hüzünlü bir mekânda devam

etti. Onunla Malatya Ermeni mezarlığındaydık. Bu mezarlık yerel medyada uzun süre hedef gösterildi. Ermenilerin çabalarıyla inşa edilen son dua yeri bir kiliseye benzetildiği için bir çırpıda yıkılıverdi. Böylece, hoşgörüsüyle övünen Türkiye, ölülerin ardından son bir dua okunmasına müsade etmemiş oldu.

Mezarlıkta en çok dikkatimizi çeken şey mezar taşlarında yazan 'Ruhuna Fatiha' yazısı oldu. Bir Hristiyan mezarlığında bu İslami ifadeyi görmek garipti. Nedenini sorduğumuz kişiler, mezar taşlarına yapılan saldırıları ancak bu şekilde atlatabildiklerini söylediler. Korunmak için neden Ermeni ve Hristiyan kimliğinin gizlenmesine ihtiyaç olduğu sorusu orta yerde duruyor. İnsanlar neden hayatta kalabilmek için din değiştirmek zorunda kalıyorlar? Tahrip edilmiş, yıkılmaya yüz tutmuş kiliseler neden ancak kütüphane veya kültür merkezi olmaları şartıyla devlet tarafından onarılıyor da yeniden kilise olarak açılmıyor? Bunlar, cevabını bildiğimiz ama bir türlü peşini bırakamadığımız sorular.

Yolculuk boyunca yanımdakileri 'Türk' meslektaşlarım olarak gördüm. Onlardan bu şekilde söz ettim. Ta ki onlardan biri "Sevmiyorum bu ifadeyi, bana Türk deme, ben Türkiyeliyim..." deyiverene kadar. Bir an düşüncelere daldım. Türkiye'de pek çok yerde rastladığım "Ne mutlu Türküm diyene" özdeyişi geliyor aklıma. Bu arkadaşlarım niçin mutlu değiller? Dahası niye Türk olarak anılmaktan böylesine kaçınıyorlar? İşte cevabı zor bir soru daha. Nihayetinde her halkın kimliği, geçtiği tarihsel yol, oluşturduğu medeni değerler sistemi ve gelecek hayalleriyle oluşur. Üçünde de baş rolde kültür ver alıyor. Ancak kimlik sabit ve basmakalıp bir kavram değildir. Kimlik ve onu şekillendiren kültür zamana paralel sürekli olarak değişir ve geliştirilir. Değişmeyen tek şeyse kendini 'Ermeni' hissetmenin gücüdür, bu his ise ne dini aidiyetle, ne dili konuşmayla ne de kültürü bilmekle sınırlandırılabilir.

Ermenihaber.am Publisistika